

42-2
Hind 20 kop.

Aabits — iseõpetaja

Laste prillid I.

Laps siit ilma abita
Õpib hästi lugema,
Hästi kirjutama ka.



„Teaduse“ kirjastus
Tallinnas 1913

W. Ehrenpreis'i trükk Tallinnas



muna



muna

mu = na

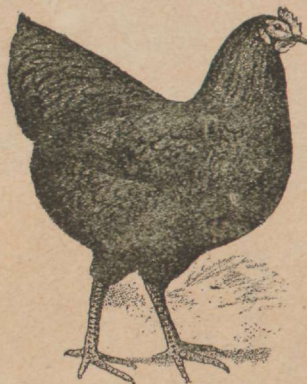
mu - na

m u n a

m u n a

2.

kana



kana

ka = na

ka - na

k a n a

k a n a

kana ja muna

kana ja muna

muna ja kana

muna ja kana

kana muna

3.

a e i o u

a e i o u

fena kana ja kana muna, minu kana on fena,
meie kana on kana, meie kana muna on kana

4.

kala

ka = la

k a l a



kala

ka - la

k a l a

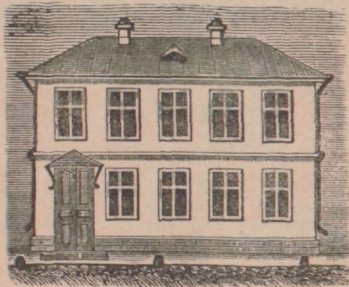
kala on fena, fena kala ja fena fana,
fana ei ole kala, kala ei ole fana,
muna, fana ja kala,
neli kala, neli fana ja neli muna

5.

maja

ma = ja

m a j a



maja

ma - ja

m a j a

maja on fena, fena maja, maja ei ole fena,
maja oli fena; maja afen, kala nina, fana
noff, kufe noff

maja,

kala,

fana,

muna,

majafe,

kalafe,

fanafe,

munafe,

majafene

kalafene

fanafene

munafene

6.

lill



lill

lill, lillefe, lillefene
fena lill, lill on fena, meil on neli lille,
minul ei ole lille

7.

a e i o u
A E I O U
j k l m n
J K L M N

a e i o u
A E I O U
j k l m n
J K L M N

Meie maja on fena. Kana mune meil ei ole. Linnu nina on noff. Minu nimi on Juku. Meiu nimi on Juula. Anni ei laula. Emmi ka ei laula. Emal ei ole lille. Jlm on fena. Dnu maja ei ole fena. Uni. Lille ilu. Linnu uni. Linna maja.

8.

taba

ta = ba

t a b a



taba

ta - ba

t a b a

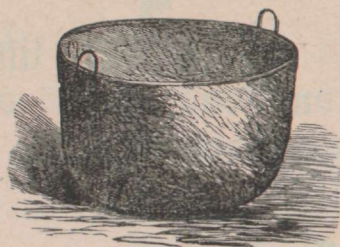
taba, tuba, tibu; taba on ju ka luff; teie tuba on kena; anna tibule leiba; tibu tiib on kaffi; too mulle leiba ja kala; mina teen temale uue toa; tuul tuleb ja teeb tolmu

9.

pada

pa = da

p a d a



pada

pa-da

p a d a

pada on katel ja katel on pada; tee tuli paja alla; too pada tuppä; ema feedab leent; pott feeb tule peal; feeda meile kartulaid

10.

raamat

raa=mat

r a a m a t



raamat

raa-mat

r a a m a t

kena raamat; minu raamat on kena; meil on palju raamatuid; need raamatud on riikli peal; teie loete ikka, kui ma teile tulen, pane raamat kappi ja tule minu juurde

11.

fitifas
fi-ti-fas
fitifas



fitikas
fi-tikas
fitikas

fitifas firiseb; kui ilm jõe, siis on fitifaid palju; mis sa, fitifas, firised; pisike pois piriseb; pois otsib metsas seeni; kass jooksis teisse talusse; kisu tuli koju; meie majasse tulid mustlased; isa ostis mulle linnast muinasjuttude raamatu.

12.

p r f s t
P R S T

p r f s t
P R S T

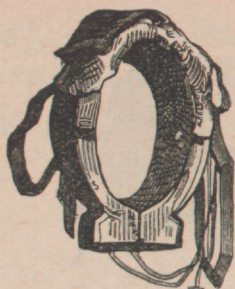
Punane pliaats on ilus asi. Riikas mees ei meeldi meile. Soojad riided on kallid josta. Tammepuu maksab palju. Teenistust on raske leida. Lapsed ei riidle ilmaški. Pane enmast ruttu riidesse. Kas sa tuled ka jalutama? Keiser elab Peterburis. Peterburi on pealinn. Riia ja Tallinn on suured kaubalinnad. Tartu on kuulus koolide poolest. Kuresaare linn asub Saaremaal. Peeter, Ruudu, Siim ja Tiim on inimeste nimed.

13.

rangid

ran-gid

r a n g i d



rangid

ran-gid

r a n g i d

Rangid on seal, kus regi; toa taga roomas figu; iga laps tuli raamatuga fooli; minuga ei tulnud keegi, sest kellegil polnud aega; see lugu on kena, aga liiga pikk; kana pugu ei paisu mitte sugu, anna talle peoga tangu; too mulle nuga, ma teen pulga ja panen tugiks oksa alla.

14.

ahel

a=hel

a h e l



ahel

a-hel

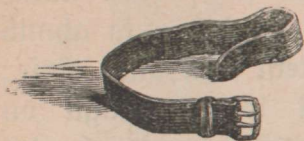
a h e l

Ahel ehk kett ei aita siin midagi, sest ankur on lahti; pane ahju puid; ahi seisab nurgas; tuule tuhin on kange, puhub heinad laiali; oota, ma puhun haige koha peale, ehk see aitab ka; ei ja jah ma keelan sulle, tuhat rubla kingin sulle.



rohi

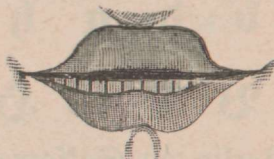
Mine too lehmale rohtu; rohi on roheline; niida rohi koha maha ja pane aia taha humikusse; sellest rohuft tehtakse ka arsti-rohtu; tohter kirjutas haigele rohtu ja see rohi oli hea.



Rihm on nahast, aga pannaal — ple-
kist; isa ostis mulle uue rihma,
see maksis hulga raha.

rihm

15.



h a m b a d

hambad on juus; neid on palju; hammastega pureme
toitu; puhtad hambad on head; puhasta ja pese iga
hommiku oma hambaid; hambahari on hea.



hallikas

Selge hallikas seal jookseb; hobune
joob hallikast heameelega; leh-
mad ja lambad tulid hallikale
jooma.



hunit

Suur hunit seisab aia all, seal
on igasugust prahti koos; hom-
mikul ei tohi heinu hunitusse
panna, see teeks neile paha.



haug on ahne kala; teda nime-
tatakse mere hundiks; ta ahmib
ka rohkesti teisi kalu oma sisse;
hunt on hull loom; haugil on
suured hambad, nagu hundil
kumagi.

haug

16.

b d g h

b d g h

B D G H

B D G H

Berlin on Saksamaa pealinn. Jeesus sündis Betle-
mas Juudamaal. Bremen ja Hamburg on kuulsad kauba-
linnad Saksamaal. Helsingi on Soomemaa pealinn.
Greekmama on meitest palju kaugemal kui Daanimaa.
Sakshina linnas on tore keiserlik loss. Belgia kuningriik
on Baltimereest kaunis kaugel. Hiinlased on Aasias, aga
hiidlased — Hiiumaal ehk Hiiusaares. Hans ja Gustas
on meeste nimed. Minu ema nimi on Betti. Dresde-
nis, Sakseni pealinnas, on kuulus piltide gallerei. Meie
elame Baltimaal.

17.

ä õ ö ü

ä ö ü

ä õ ö ü

ä ö ü



mägi
mägi



pähäl
pähäl



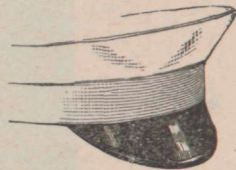
käpp
käpp



lõoke
lõoke



ööpik
ööpik



müts
müts

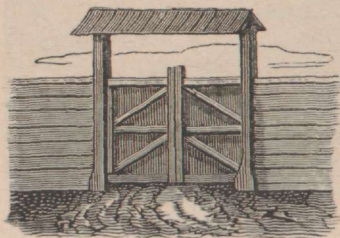


jõgi
jõgi

Munamägi on kõige kõrgem mägi Eestimaa. Üks nael päht-laid maksab kakskümmend kopikat. Karul on neli käppa. Lõo sõdrib kõrgel hommikust õhtuni. Ööpik laulab mõnikord öö läbi. Mütsi töö maksis üle rubla. Riia linn seisab Düüna jõe peal. „Roit ja Umarit“ on hästi ilus muinaslugu. Opi tööd tegema, see toob elus kasu. Õhtul ja öösel näeme meie tähti, aga päikese paistel mitte,

sest selle sära on liig suur. Kütt laseb püssiga põld-püüd. Jänes hüppab hirmu pärast ja teeb kentse-kaid jälgi. Pirita jõgi jookseb Tallinna lähedal merde. Tartu on nägus linn; ta asub Emajõe kallastel.

18.

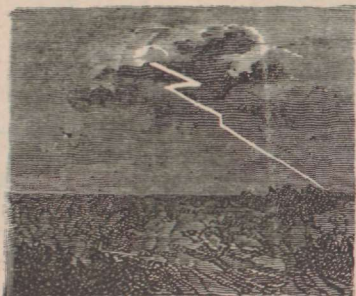


wäraw
wäraw



wähid
wähid

w W



w W

wält
wälfk

Pane wäraw hästi lukku, siis wargad ei pease läbi. Wähid elawad meredes ja jõgedes. Neid püüitakse, süüitakse ja müüitakse. Täna on kange kõueilm; wälku heidab ja müristab ühtelugu; eila kostis kõmin ainult kausgelt kõrwu. Tee tööd töö ajal, aja juttu jutu ajal. Wara tööle, hilja woodi, nõnda rikkus tuppa toodi. Wikerkaar on seitsmewärwiline. Wihma sajab nagu oa warrest. Wenemaa on meie isamaa, aga Eestimaa — meie kodumaa. Müüid on aabits läbi: kõik tähed tunnen.

19.

Tähestik.

a) Suured ja väikesed trükitähed:

A a B b D d E e G g H h I i

J j K k L l M m N n O o P p R r
S s T t U u W w X x Y y Z z

b) Suured ja väikesed kirjatähed:

Aa Bb Cc Dd Ee Gg
Hh Ii Jj Kk Ll
Mm Nn Oo Pp Rr
Ss Tt Uu Ww Xx
Yy Zz

20.

Alguses lõi Jumal taewa ja maa. Adam ja Eewa olid esimesed inimesed. Sõnakuulmata oleku pärast aeti nad Paradiisist välja. Neil oli kolm poega Kain, Aabel, ja Sett. Noal oli ka kolm poega Seem, Haam ja Jaawet. Issand Jeesus Kristus Jumala Poeg on meie Lunastaja ja Önnistegija. Türklased on muhamedi usku. Olga ja Wiiu on naisterahwa, aga Georg ja Daawet meesterahwa nimed. Baltimaal on kolm kubermangu: Eesti-, Liivi- ja Kuura-. Muhusaarde lähewad kirjad Kuiwastu jaama kaudu.

21.

Alguses lõi Jumal taewa ja maa. Aadam ja Eewa olid esimesed inimesed. Sõnakuulmata oleku pärast aeti nad Paradiisist välja. Neil oli kolm poega Kain, Aabel ja Sett. Noal oli ka kolm poega Seem, Haam ja Jaawet. Issand Jeesus Kristus Jumala Poeg on meie Lunastaja ja Önnistegija. Türklased on muhamedi usku. Olga ja Wiiu on naisterahwa, aga Georg ja Daawet meesterahwa nimed. Baltimaal on kolm kubermangu: Eesti-, Liivi- ja Kuura-. Muhusaarde lähewad kirjad Kuiwastu jaama kaudu.

22.

Kirja wahemärgid.

- , **komma** — selle märgi järele peate pisut lugemises;
- ; **semikoolon** — peate rohkem;
- **punkt** — seisata, sest see mõte on otsas;
- : **koolon** — tuleb pikem seletus;
- ? **küsimise märk** — tee küsimis heal;
- ! **hüüdmise** ehk **õhkamise märk** — olgu heal waljem, hüüdem, käskim ehk õhkim;
- **mõtlemise märk** tähendab mõtte täiendust ehk muudatust;
- „—“ **jutumärgid** lahutawad jutus ettetulewate isikute sõnu ja kõnet teiste omast;
- () [] **klambrid**, ehk **fulgumise märgid**, nende wahese pandakse mõni seletaw sõna;
- ehk = **lahutuse** ja **ühenduse märk** lahutab ehk ühendab sõna jagusid;
- † **peenenduse** ehk **kustustus-märk** tähendab mõne tähe wäljajätmist ehk peenendust;
- * † **tähenduse märgid** näitawad, et seletust ridade alt wõib leida;
- . . . **täpped** näitawad, et mõte poolsele jääb;
- :: **kordamise märk** näitab, misugust sõna ehk ütlust laulus korrata tuleb;
- § **paragrahw** ehk **jao-märk** tähendab iseäranist järku lugemises.

23.

Uoe ja pane märkisid tähele.]

Juku ja Miki.

Juku ütles: „Pai Miki, anna mulle oma pliiatsit natukeseks ajaks!“ Miki (üks wa lade pois) wastas: „Ega see sinule ostetud ole!“ Teine kord ütles Juku: „Kuule, Miki, kas tahad pählaid ka?“ Miki koe: „Anna ruttu süa!“

Kats talumeest.

Talumees läheb heinakoormaga, teine tuleb talle tee peal wastu.

„Tere!“
— „Tere, jumalime!“
„Mis sa wead?“

- „Puid.“
„Ruidas puid! Sul ju heinad peal?“
— „Noh, kui näed, et heinad on, miks sa siis veel küsid?“

Wäike Wolli.

- „Kuule, Wolli, miks su mokad torus on?“
— „Põletasin kuuele augu sisse!“
„Eks wõi kinni õmmelda“
— „Pole ju nõela.“
„Kui suur see auk siis on?“
— „Minult krae ongi veel järel!“

Muus.

Laps nuttis.

- „Miks sa nutad?“ küsis teekäija.
„Ma kaotasin kopika ära.“
„Ära nuta, säh, siin on sulle teine asemel!“
Laps wõttis raha vastu ja hakkas uuesti nutma.
„Noh, mis pärast sa siis nüüd jälle nutad?“
„Jah,“ kostis väike ahnitseja: „kui ma esimest kopikat poleks kaotanud, siis oleks mul nüüd kaks olemat!“

Laiskus.

- „Wiidas, *) tule aita mind reht peksta!“
— „Ei wõi tulla, selg walutab“
„Wiidas! eks tule sööma ka.“
— „Alga kus mu suur lusikas on?“

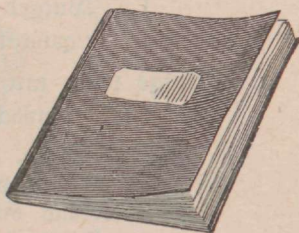
24.

Loe ja kirjuta üles.

a) Koolilapse asjad: 1)

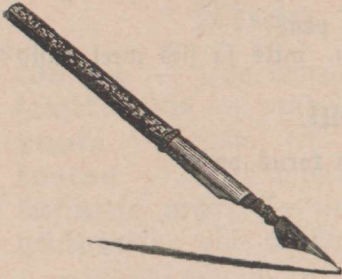


pliiats



ehwt, ehk kirjutamise-raamat

*) Wiidas on meesterahwa nimi.



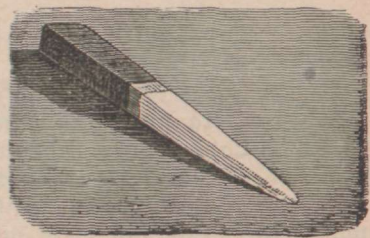
fulg



joonelaud, ehk liineal



tindipott



friit

Lapsed, tõuske ülesse!
 Zuba laulis kukeke;
 Päike aknast sisse wahib,
 Kes siis magada weel tohib!

Loomad, linnud, putukad
 Kõik nüüd tööle hakkawad,
 Sellepärast, lapsed, ka
 Waja kooli rutata.

Pliiats, fulg ja raamatud,
 Joonelaud ja mõnda muud,
 Mis teil tarwis, pakfige
 Koolikotti hoolsaste!

Jumalaga! Läheme,
 Warsti kooli jõuame,
 Pea tunnid algawad,
 Hästi lõbusad on nad.

Mõistatused:

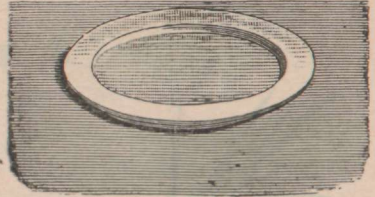
1. Walged põllud, mustad peenrad?
 ('qauoo! qvznuu 'qəqəj qəbɣvɣ)
2. Walge wäli, must seeme, kes külwab, see ka mõistab?
 ('ɣvəd ɣəqvd əɣuɣɣɣɣɣɣ)
3. Mõttele, mõista, wäike wader:
 Kiwist põld ja kiwist ader,
 Maa on must ja waod walged,
 Kündjal alles noored palged;
 Kündja süda röödmust teeb,
 Sest et künd ta targaks teeb?

('vuuɣɣɣɣɣ vɣɣɣɣɣɣɣ ɣvəd ɣɣɣvɣ ɣɣdɣ sɣvɣ)

b) Söögi-riistad-nõud:



tafs



taldref



theekann



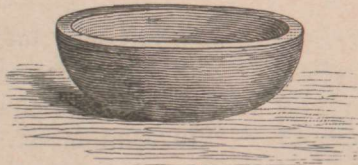
lauanuga



lusikas



kahwel ehk hart



kaus ehk waagen

Tasfi seeft joome, taldrefu pealt sööme, theekannus keedame theed, noaga lõikame, kahwliga pistame suhu, lusikaga sööme kausist suppi.

Üra usfu unenägu.

Mustlane nägi unes kiislit, aga lusikat ei olnud, — süüa ei saanud. Teisel õhtul wöttis ta luusika woodisse kaasa, aga oh kahju — kiislit enam unes ei näinud. Jällegi jäi kallis roog katsumata.

d) Keeduwiljad.



fibul



porgand



kapsas

Mõista, mõista, mis see on:

- 1) Seeft siiru-wiiruline, pealt kullakarwaline, ümbert hõbelõnguline? (inglS)
- 2) Punane poiss ja rohelisted juuksed? (quvbaot)
- 3) Lipp lipi peal, lapp lapi^m peal, ilma nõela pistmata? (svladvS)
- 4) Ühe suine poiss, sajalordne kasukas seljas? (ingl 'svladvS)

e) Pund.



taft

Üks kasf^m meil kaswis õues,
Just maja ukse ees,
See oli lapsepõlves
Mu armsam seltsimees!
Ta andis wilu, warju,
Ta mahl mind kosutas,
Ta kohin sagedaste
Mu südant lahutas.

Meil aias kasvab õunapuu,
 Kuid vaatatan, — kesiseks läheb
 [suu:
 Seal otsas õunad ilusad . . .
 Oh kuidas saaksin kätte nad!



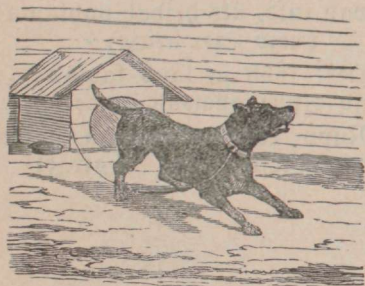
õunapuu



paju

Tuleb kena kevade,
 Siis teen kohe omale
 Pajupilli toreda,
 Mängin: tu-di-lu-di-la!
 Läheb lahti paju koor, —
 Varsti lastel valmis koor:
 Rõõgile pikad viiled suus,
 Tututavad kaastõus.

g) Koduloomad:



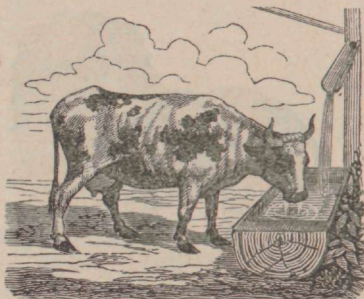
õuekoer



kašfid



toakoer



lehm



eefel



härg



figa

Loomade keel: koer hau-
gub, hulub ja kiunub, siga rõhib
ja wingub, lehm ammub ja iniseb,
härg mõirgab ja huikab, kass näu-
gub ja kiunub, hobune hirrub, eefel
tarjub, lammas määgib, kits
mõkitab.

Mõistatused:

1. Neli teewad aset, kaks näita-
wad tuld, üks heidab puhkama?
(‘rəlv qəzə ɹəqz)
2. Pere sööb ja laud laulab?
(‘nɔ əʃmɔ qvəɹɔm qvɹəqɹ)
3. Napp ees, wäät taga, hiire-
kelder keskkojal? (‘əʃvɹ)

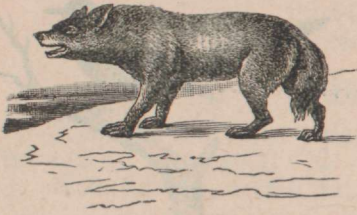
h) Metselajad:



lõwi



karu



hunt



rebane

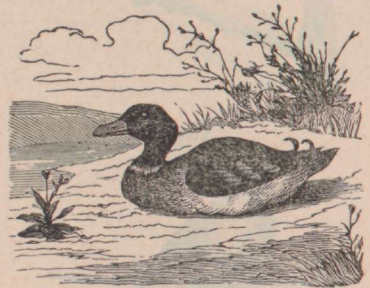
Nende teised nimed: lõvi — lõutoer, metsakuningas, karu — mesikäpp, pätsukrahv; hunt — kriimsilm, hallkasukas, wõsawillem; rebane — reinuwader, kanawaras, hanewaras.

Lõvi mõirgab, karu mõirgab ja mõmiseb, hunt hulub, rebane haugub.

i) Linnud.



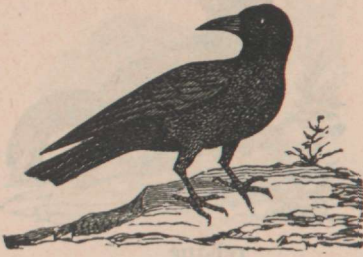
tui



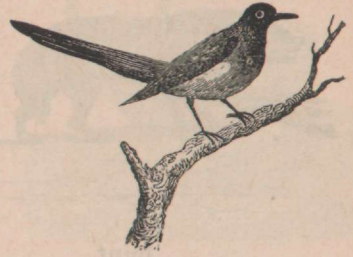
part



haned



wares



harakas



kägu



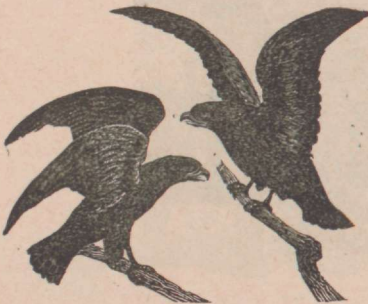
öökull



pääsukene



kull ehk kottas



kottad]

Lindude keel: tui kuristab, hanned kaagatawad, part prääksub, kull laulab, kana kderutab, kanad kaagutawad ehk lõkutawad, teder kudrutab, wares kraaksub, harakas rädistab, kägu kufub, öökull huikab, ööpik laulab ja lakkutab, wihtmaks ehk peoleo wilsitab, warblane sirtsub, pääsukene wistab.

Ruku, kuulus käokene!
Hüüa, ööpik linnuke!
Liiri-lööri, löokene!
Piiri-pääri pääsuke!

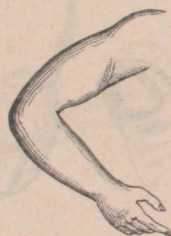
Mõistatused:

1. Mustem kui küsi, valgem kui lumi, kõrgem kui kirik, madalam kui regi? (sõjavägi)
2. Kes on kaks kord sündinud? (kuu)
3. Cest kui ora, keskelt kui kera, tagant lai kui labidas? (võlv)

k) Inimese keha jaod:



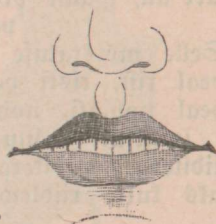
jalg



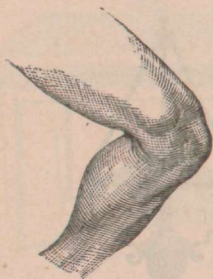
käsi



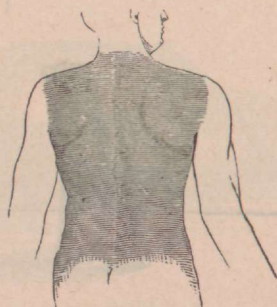
nägu



suu, huuled, hambad



põlv



selg



kael ja rind



kõrv



ksõrm ja warbad

Meie näeme filmadega, kuuleme kõrvadega, nuusutame ninaga, räägime suu ja keelega, käime jalgadega, töötame kätega, mõtleme peaga. Pime ei näe, kurt ei kuule, tumm ei räägi.

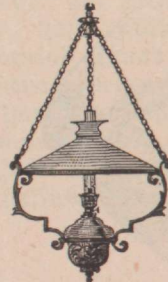
Mõistatused:

1. Hark all, paun peal, pauna peal rist, ristil peal nupp, nupu peal mets? (aunuuu)
- Selle mõistatuse teisend: hark all, paun peal, pauna peal rist, ristil peal nupp, nupu peal mätsuti, mätsuti peal nohisti, nohisti peal pilguti, pilguti peal mets? (mätsuti — suu, nohisti — nina, pilguti — filmad.)
2. Siidikera, niidikera, seitse auku sees? (væd ajuuuu)
3. Raks kulle riidlewad teine teisel pool mäge, aga iialgi kokku ei saa? (quuu)
4. Wees ei upu, tules ei põle, mullas ei mädane? (uuu)
5. Täitap, potinool, pitt Peeter, nimetis Mats ja väite Uts. (quuu)

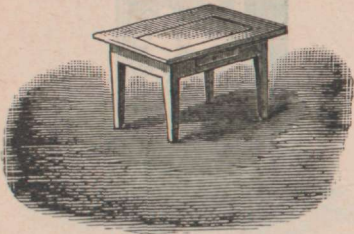
1) Maja asjad:



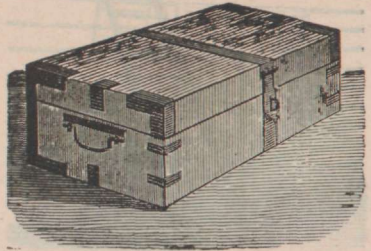
tool



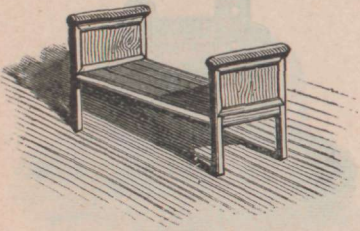
laelamp



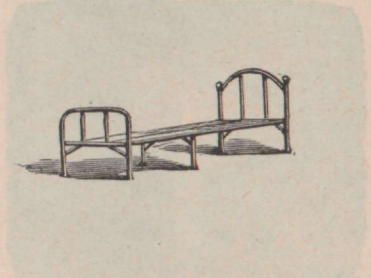
laud



reisikast



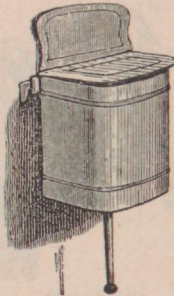
puu-woodi



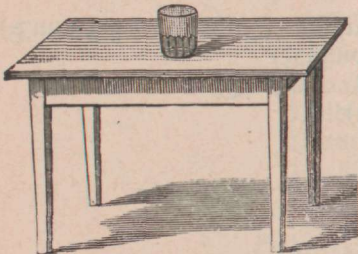
raud-woodi



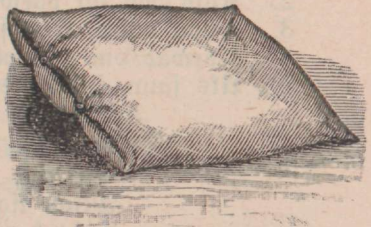
riiete-kapi



pesundü



õõgi-laud



padi



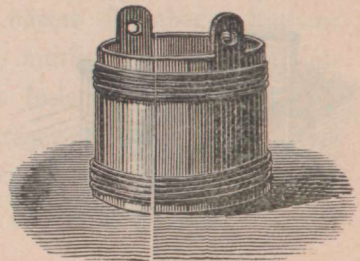
redel



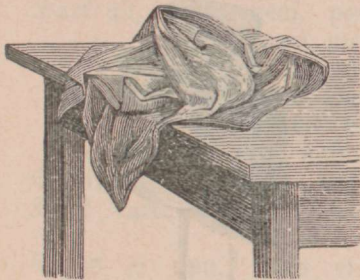
tunnikell



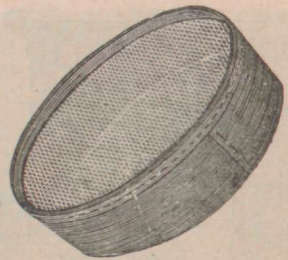
küünal



toober



töö-laud



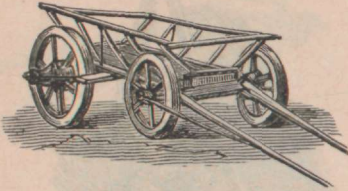
šdel

Mõistatused:

1. Üks hani, neli nina? (iqvC)
2. Rääib ööd kui päevad, aga paigast ei nihku? (nəpjuunS)
3. Süda põleb, leha sulab? (jvunng)
4. Kõrvad on, aga pead ei ole? (aəqooS)
5. Üks saun, sada akent? (jəgS)

Wanaisa seinakell —
 Tit, tat, tit, tat;
 Minu isa lauakell —
 Tit-tat, tit-tat, tit-tat, tit-tat;
 Minu oma taskukell —
 Tit-tat-tit-tat-tit-tat-tit!

m) Sõiduriistad:



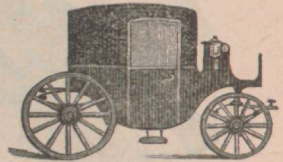
wanker



faan



reisitõld



tõld

Saan sõidab sõhinal,
Wanker aina wurinal.

Mõista, mõista, mis see on:
Neli neitsit lähewad nuttes nurme poole?
(Eiht wantriga sõitmine wiletsal teel.)

Dotel.

Dotan, ootan oma koju
Linnast suhtru-saiaga;
Dotes igawaks mul läheb,[!]
Dooksen õue waatama.

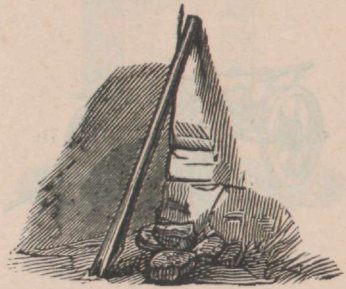
Maanteelt wankri warin kuulda,
Kuid ei warin lähene;
Luešt' warin, wuešt' mürin,
Luešt' kaob kaugele.

Nii ka mõni magus lootus
On mind petnud sihtigi,
Siiski usku ma ei kaota,
Dotan, loodan surmani.

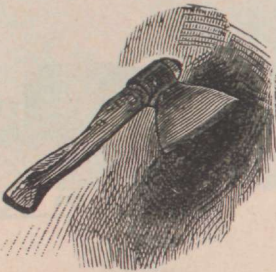
n) Tööriistad:



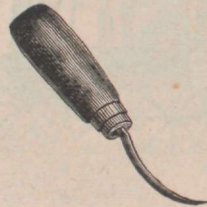
peitel



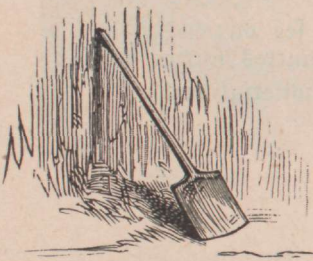
fang



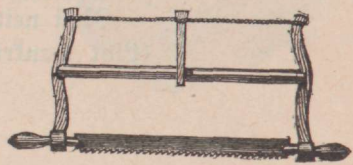
firves



naaskel



labidas



saag

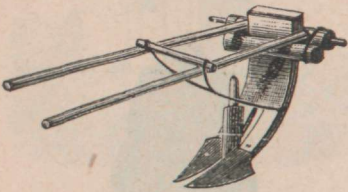
Puusepp töötab peitli, firve ja saega.

Peitliga raiutakse, firwega raiutakse ja lõhutakse, aga saega
faetakse puud.

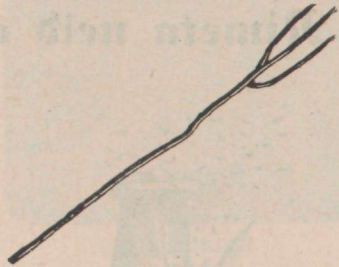
Ringsepp tarvitab naaskelt augu torkamiseks.

Rojamees pruugib oma töö juures fangi ja labidat.

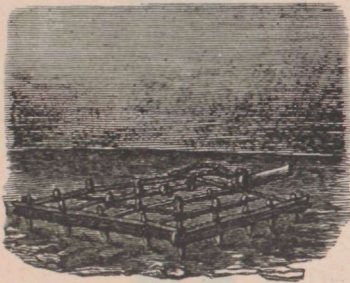
o) Põllutöö-riistad :



sahk



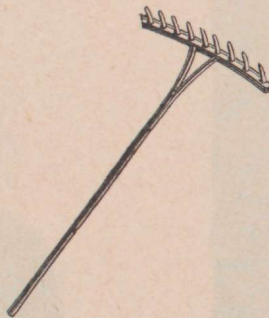
hang



äke



wikat



reha

Rehaga riisutakse heina.
Sahaga küntakse maad.
Wikatiga niidetakse rohtu.
Hanguga tõstetakse heinu.
Äklega äestatakse põldu.

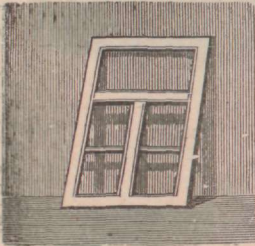
Nimeta neid asju ja kirjuta üles:



mehipuu



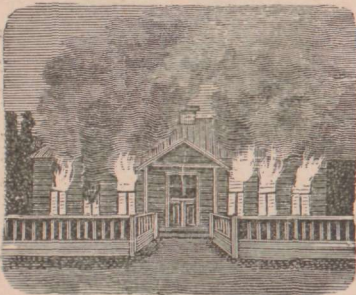
õpetaja-kuub



akna-raam



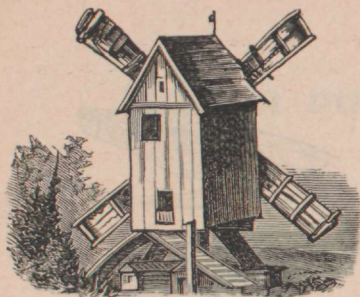
aiafell



tulekahju



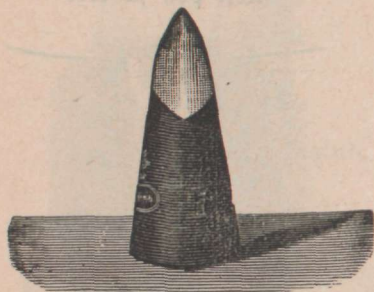
talumaja



tuleveski



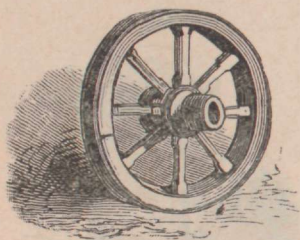
kraamiait



sukrupea



wilja-wihk



wankri-ratas



wihma-pilw



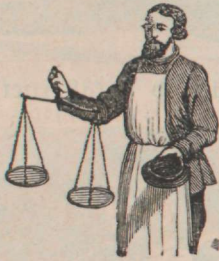
kanapojad



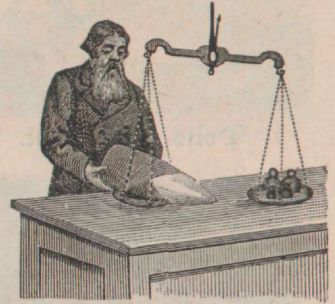
reisikasukas

26.

Kes ta on ja mis ta teeb?



Poe sulane toob kaalud.



Raupmees kaalub suhtrut.



Rütt võtab püüsi.



Salumees peksab rehte.



Mees kannab pakki.



Perenaine keedab kohvi.



Poiss peseb filmi.



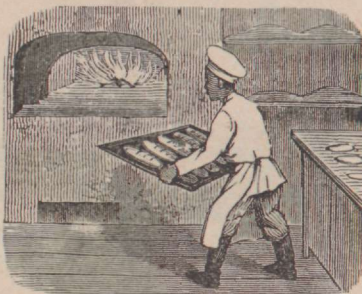
Rätsepp lõitab riidet.



Sepp taob rauda.



Laps imeb nisa.



Pagar küpsetab saia.



Uednik kaevab maad.



Pereema küpsetab leiba.



Röögitüdruk keedab suppi.



Pesunaene peseb pesu.



Mees joob theed.



Noormees toob pudeliga kvasši.



Salumees niidab rohtu.



Puusepp teeb kasti.



Tüdruk puhastab kastrulli.



Peremees lööb naela seinna.



Poisõ tõmbab saabast jalga.



Poisfikene on kurb õnnetuse pärast.



Sulane lõhub puid.

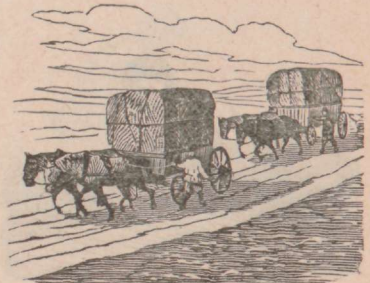
Wasta kirjalikult: 1. Mis teeb kaupmees? 2. Mis teeb talumees? 3. Kes teedab kohwi? 4. Kes peseb filmi? 5. Mida lõikab rätsepp? 6. Mida taob sepp? 7. Kes küpsetab saia? 8. Mida kaevab aednik? 9. Mis teeb pesunaene? 10. Millega talumees niidab? 11. Millega sulane puid lõhub? 12. Miks poisike kurb on?

27.

Kes need on ja mis nad teevad?



? — korjab mett ja waha.



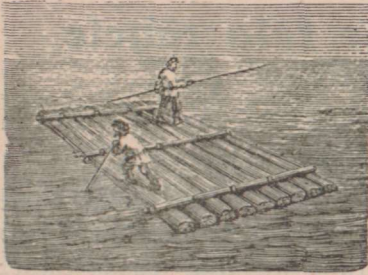
? — weawad kraami.



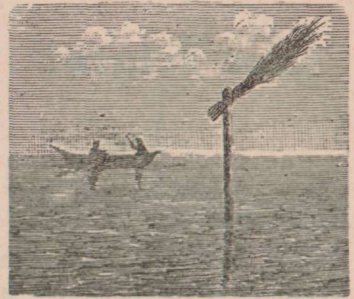
? — sõõwad leiba.



? — mängivad pimesõtku.



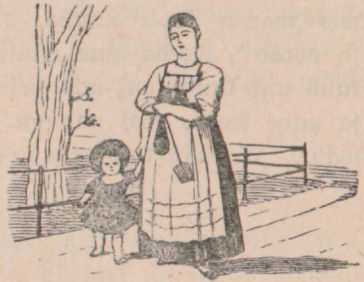
? — parvetawad palksiid.



? — püüawad kala.



? — küsib õpetütti.



? — jalutawad.



? — istutawad puid.



? — jutustawad.



? — keerutawad kõssi.

Wasta kirjalisult: 1. Mida keerutawad mees ja naene? 2. Mida istutawad isa ja poeg? 3. Mis teewad õde ja wend? 4. Mis teeb kooliõpetaja? 5. Mida püüawad kalamehed? 6. Mis mängu lapsed mängiwad? 7. Mida töömehed parwetawad? 8. Mida moormebed weawad? 9. Kes korjab mett ja waha? 10. Kes jalutab lapsesga?

28.

Loe selgesti ja pane kõla tähele.

1.	a	e	i	o	u
2.	aa	ee	ii	oo	uu
3.	aa	ee	ii	oo	uu

Meie jões on palju kalu; kaalu need kalad ära; mul ei ole kaalu. Kera on ümmargune; keera see luff lahti; peab veel kord keerama. Teie õues on palju risu; riisu see risu rehaga kokku; kutsu ka teised risu riisuma. Koli ruttu, sest kooliaeg on ligi: tarwis warsti kooli minna. Ära ole kooli wastu hoolimata. Keda sa ootad? Keeda oma onule leent! Kelle kord on keeta? Kus need kuus uut kuube on, mis tellitud said? Ära ole kuri, wõta kuuri wõti ja mine kuuri, seal nad on. Tule tuule eest kõrwale, sest tuult on wähe. Tarwis tuld teha: tule ääres on hea soojendada.

29.

1.	ä	õ	ö	ü
2.	ää	õõ	öö	üü
3.	ää	õõ	öö	üü

Ära astu nii ääre peale, mine parem teise äärde. Warša ema on mära; selle eest tahetatakse ülemäära raha; määra ise paras hind. Kalamees tegi kära, sest noot läks käära. Mõdu on maitsew jook; mõõdu järele tuleb siin mõni süld rohkem; rätsepp wõtab riiete mõõtu. Röha on kange; töö on raske; öö on pikk; ööpik laulab öösel; kõõgitüdruk läks kõõki sõõki walmistama; minul on hea sõõgi isu. Süda walutab, süüd on palju, sest süüta süda ei waluta. Müürin auku kinni, et müürin müürist läbi ei kostuks.

30.

1.	b	d	g
2.	p	t	k
3.	pp	tt	kk

Hobusel on üks kabi katti; kapi üks on lahti; pane riided kappi. Ema teeb lapsel puid; poti sees on piim; wala veel piima potti. See on ratta rada, ratas on seda teinud. Meil lehwis lippu lipu kõrwal, aga teil polnud ühtegi lippu. Rangur tarwitab suga; suta lõng on pehme; õde kujub sukka. Waga siga — koti naaber; ta kallas waka kaeru kotti; ma müüsin talle wiis wakka wilja.

31.

1.	l	m	n	r	ř
2.	ll	mm	nn	rr	řř
3.	ll	mm	nn	rr	řř

Tána on wílu ilm; Willu šotid kudus Wíiu; ma ořfin neli naela willu. Tume wárw on tema meele párařt; tamm on tugew puu; tamme lehed on ka tugewad; meie aiař on kolm tamme. Lina kařwab põllul; linna uulitřad on laiad; meie taat řoidab homme linna. Poisř magab nari peal; ára narri narri, řeřt narri ei mõiřta nalja. Warař, wargad; warrarař, wardad; wararař wararařtab ka wardaid; warrarařtega kujutakře řukki ja kindaid. Raři mine-ma, kařřikene! Rařři řilmad põlewad; meil on kařř kařři, wõtkte teine kařř omale.

32.

Uhi řeiřab nurgarař; ahju uks on lahti, tarwiř ahju kütta. Laud on kaetud, iřtu laua taha ja hařka řõõma, ka teiřed wõiwad lauda iřtuda. Laul on kena, laulu řõnad iluřad; ředa laulu kuulan heameelega. Meie lähidal kařwab pařř mets; metřa wíluř on hea olla; lähme metřa jalutama. Wiřm kořutab; wiřma piiřad on řuured; wiřma řajab miř řorinal. Ema tõi mulle linnarařt uue müřři; müřři oli ka hädarařti tarwiř. Riřma nařt on pařř. Selleřt nařarařt řaab kařř riřma. Tõõ weel ředa nařta.

33.

Rann on joogiriiřt, aga ka'nn on üks lill. Tõõmehe pař ei ole řuur; řeina pa'řk on jáme. Lamba tall on wagane; hobuře ta'll ei ole puhař. Wee wařt on walge; õõwa'řt walwab õõřel. Arm aitab rořkem, kui hirm; tal on náo peal řugaw a'rm. Lamba řeřarař kařwab will; řinu pařge peal on wáike wi'll. Rař kařř on toarař? Tõõ wann ja panna mõlemad tupp. Kelm ütles: „See řalm on mul ammu pearař.“ Kuř pall on? Lapařed mánģiwad palli. Palli peal tantřitakře. Uřř lákř katti; kont on terwe; kütť lařeb piiřři. Önn on üks hurřřit. Loll kařdab tonti. Önn řeeb řudame rõõmřakř.

(T ü k i d: 28, 29, 30, 31, 32 ja 33 kirjuta etteütlemiře järele õigeřti ára.)

34.

Kärbes.



Kärbes lendles leiwa kallal,
Kausi ümber kepsu löi;
Iga pala tema katsus,
Iga sööki ahnelt söi.

Kärbsse-seen seal toodi tuppä,
Kärbes koke katsumas . . .
Aga warsti surma walus
Atna laual uperdas.

Jakob Tamm.

35.

Mešilane.

Rüsimine: Kesse kõnnib kõrta mööda,
Astub aia ääri mööda,
Piirab pilliroogu mööda?

Roostmine: Mešilane-linnukene,
See 'p see kõnnib kõrta mööda,
Astub aia ääri mööda,
Piirab pilliroogu mööda.



36.

Roti pulmad.

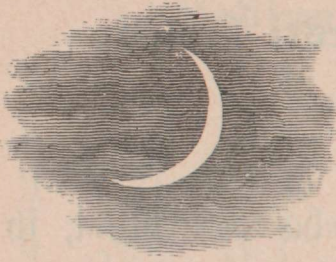


Oidu roidu roti pulmad!
Hiire tütar sai mehele
Nirgi noorema pojale.
Küll olid uhked pulmalised:
Sead siidi särgilised;
Kull oli kulda kannustega,
Wares waski saabastega,

Haraka habe aetud,
Eihane tina neega,
Hunt oli hullu isameesi,
Jänes pikka peiupoissi,
Raru kallis sõiduruuna,
Rebane roa tegija.

R a h w a l a u l .

37.



Küll kuu meil' annab walguft ka,
Kui paistab öösel pilwita;
Ei fiiski tema paistmine
Saa sinu wastu, päikene!

Kuu.

38.

Targad wanad=õnad.

1. Kus tegijad, seal nägijad.
2. Tõsi tõuseb, wale waob.
3. Kes teisele auku kaewab, see ise siise langeb.
4. Kes kannatab see kaua elab.
5. Hea sõna wõidab wõera wäe.
6. Parema oma ema must puder, kui wõeraema wõileib.
7. Armasta oma ligimest kui iseennast.
8. Waim on walmis, aga liha on nõder.
9. Uhtus tuleb enne langemist.
10. Igal asjal oma aeg.
11. Aeg annab arutust.
12. Millest süda täis, sellest räägib suu.
13. Kus teie warandus on, seal on ka teie süda.
14. Terwele ei ole arsti tarwis.
15. Ükski ei wõi kahte isandat teenida.
16. Hirmul on suured filmad.
17. Ära kiida päewa enne õhtut.
18. Rõõm ja mure on katkit-wennad.
19. Üks tunnikene tulkumist
Toob eluks ajaks tulkumist.
20. Wara tööle, hilja woodi,
Nõnda rikkus tuppä toodi.

39.

Wõerad tähed Eesti keeles.

Tähtede kujud.	Nimi.	Rõla.
C c C c	C c tse	tʃ, tʃ
Ch ch Ch ch	Ch ch tse=ha	hʃ, t, ʃh
F f F f	F f ehw	hw
V v V v	V v fau	w ^[Gatja keeles tui f]
Sch sch Sch sch	Sch sch es=tshe=ha	ʃʃh
Qu qu Q q	Q q ku	kw
X x X x	X x its	ts
Y y Y y	Y y üpsilon	ü, j.
Z z Z z	Z z tset	tʃ

C nagu tʃ: Centimeter on väike pikkuse mõõt; Sicilia on suur saar vahemeres; Cäsar oli kuulus Rooma keiser. C nagu R: Carl Roobert Jakobson on tähtsam Eesti rahwa ärataja; Columbus leidis Amerika üles; Copernikus oli kuulus õpetlane; Doctor Koch (Dr. Koch) uuris hoolega tüüfikuse haigust. Chiwa on väike riigike Aasias; Chitago ja Philadelphia on tähtsad kaubalinnad Põhja-Ameerikas; Ferro saar on Aafrika rannas. Geograafia ehk maadeteadus on väga kasulik. Friedrich Reinhold Kreuzwald on kuulsam Eesti kirjamees. Tema ühe poja nimi on Viktor, aga teise nimi Valentin. Schiller ja Puschkin on kuulsad luuletajad, aga Schubert ja Rubinstein — kuulsad muusikamehed. Quartett (neli meest) mängis hästi. Aquarell-pilt on wesiwärviga maalitud. Quartal on linna jagu. Loe järgmised nimed dieti: Alexander, Felix, Mexiko, Ferrer, Düna-Zeitung, New-York, Arxel, Luzie, Sofia, Fritiof, Schweiz.

40.

Ladina keele tähed.

A a	B b	C c	D d	E e	F f	G g
H h	I i	J j	K k	L l	M m	N n
O o	P p	Q q	R r	S s	T t	U u
V v	W w	X x	Y y	Z z	Ä ä	Ö ö
U u	V v	W w	X x	Y y	Z z	Ä ä
Ö ö	Ü ü	Š š	Ž ž	Š š	Ž ž	Š š

41.

Palwe.



Jeesus Kristus.

Jeesus ütles: Kui teie palwetate, siis ärge palju lobisege, waid paluge nõnda:

Meie Isa, kes Sa oled taewas! Pühitsetud saagu Sinu nimi; tulgu meile Sinu riik; Sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa peal; meie igapäewast leiba anna meile tänapäew, ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära saada meid kiusatuse sisse, waid peasta meid kurjast ära; sest Sinu päralt on riik ja wägi ja au igawesti. Aamen.*)]

*) Aamen tähendab: see on tõesti tõsi ehk sündigu nii.

42.



Jõulupuu

Jeesuse Kristuse sündimist mälestame Jõulu ajal. Siis tehtakse ka jõulupuud, kus juures lapsed laulavad:

1. Oh jõulupuu! oh jõulupuu!
Kui haljad on su oksad!
Su küljes küünlad säravad,
Ja jõulu-kingid paistavad.
Oh jõulupuu, oh jõulupuu,
Kui haljad on su oksad!
2. Oh jõulupuul! oh jõulupuul!
Kui armsasti sa hiilgad!
Sa oled haljas igal a'al,
Ka siis kui külm on meie
[maal.
Oh jõulupuu, oh jõulupuu,
Kui armsasti sa hiilgad!
3. Oh jõulupuul! oh jõulupuul!
Sa kõigile teed rõõmu.
Su ümber lapsed hüppa-
[wad
Ja lustilikult laulavad:
Oh jõulupuu, oh jõulupuu,
Sa kõigile teed rõõmu!

Maa! toodakse Jõulu ajal põhud (õled ehk heinad) tupp ja lauldakse:

Jõudke, jõudke, Jõulukesed!
Niki-näki Näärikesed!
Saaksid lapsed saia süüa,
Mehed — magust mõdu juüa,
Naesed — lüüa trilli-tralli,
Poisid — põhkus puperdada!

Jõulumees.

1. Armas Jõuluwanakene!
Tule meid ka vaatama,
Meil on hästi head lapsed, —
Ootavad sind himuga.
2. Too ka kaasa kuusekene
Ilus, haljas, ehitud,
Küünlad küljes, kingitused
Olgu kinni mähitud.
3. Jütsile too wäike hobu,
Liisile too nukuke;
Anni soowib siidi-rätti;
Mihkel — mütsi endale.
4. Taadil tarwis talwe-saapaid,
Eidel — sooja seelikut ...
Palume weel peale kauba
Kena pildi-raamatut!
5. Naabril on ka head lapsed,
Teisel naabril sama head, —
Astu sisse, wanakene,
Mis neil' wiia, ise tead.
6. Astu haigemajadesse,
Waestemajadesse ka,
Waata sisse wangikotta ...
Wõta kõiki rõõmusta!
7. Küll sa peale pühi puhkad,
Puhkad jälle Jõuluni.
Igal pool sind kiidetakse,
Kus sa käisid wiimati.

43.

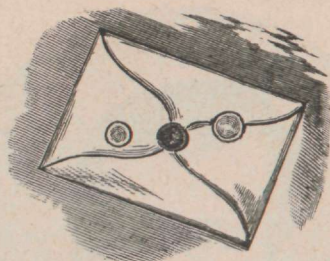


Meie Riigi-isa
Keiser Nikolai II.

Riigilaul (hümnus).

Jumal, Keisrit kaitse Sa!
Wägewalt, wahwalt
Walitse meile sa kiituseks!
Waenlastel' nuhtluseks!
Õigeusulik Keiser!
Jumal, Keisrit kaitse Sa!

44.



Kiri.

Tallinnas, 5. augustil 1912. aastal.

Armas onu!

Ruttan Sulle uudist teatama. Eile oli meil tore pidu, nimelt: uue koolimaja pühitsemine. Küll seal loeti ja lauldi ja peeti kõnesid. Koolide ülema kõne järele lauldi kolm korda „Riigi-“ wõi „Keisri-laulu“ ja hüüti waimustatult hurraa! Siis algas pidusöök, kus ka hulk kõnesid peeti ja palju „elada lasti.“

Meie, lapsed, saime ka nii palju theed ja magusat saia süüa, kui aga tahtsime.

Pidu lõpuks oli „Isamaa laul“:

Mu isamaa, mu õnn ja rõõm, kui kaunis oled sa!
Ei leia mina üal teal see suure laia ilma peal,
mis mull' nii armas oleks ka kui sa, mu isamaa!

Sa oled mind ju sünnitand ja üles kaswatand!
Sind tänan mina alati ja jään sull' truuiks surmani,
mull' kõige armsam oled sa, mu kallis isamaa!

Su üle Jumal walwaku, mu armas isamaa!
Ta olgu sinu kaitseja ja wõtku rohkest' õnnista',
mis üal ette wõtad sa, mu kallis isamaa!











Seda laulu lauldi ka wäga waimustatult. Ka mina laulsin suure suuga kaasa. Teine kord, kui mahti saan, kirjutan uuest koolimajast pikemalt.

Terwitades

Sind armastaja õepoeg Juku.

45.

Arvud ja numbrid.

					
1	2	3	4	5	6
üks	kaks	kolm	neli	viis	kuus
					
7	8	9	10		
seitse	kahetja	üheksa	kümme		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 ¹
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100 (jada)

200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900, 1000 (tuhat).

Radina ehk Rooma numbrid.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	
11	12	13	14	15	16	17	18 ¹⁸	19	
XX	XXX	XL	L	LX	LXX	LXXX	XC	C	
20	30	40	50	60	70	80	90	100	
CC	CCC	CD	D	DC	DCC	DCCC	CM	M	
200	300	400	500	600	700	800	900	1000	

Visa.

Eesti keel on mu emakeel, aga Vene keel — meie riigikeel. Emakeeli ma juba loen, nüüd hakkab riigikeelt õppima.

Vene keele tähed.

Tähtede kuju.		Nimi.	Rõla. ²
А а	<i>А а</i>	a	a
В б	<i>В в</i>	be	b
В в	<i>В в</i>	we	w
Г г	<i>Г г</i>	ge	g
Д д	<i>Д д</i>	de	d
Е е ө	<i>Е е ө</i>	e	je, e, jo
Ж ж	<i>Ж ж</i>	she	sh
З з	<i>З з</i>	se	s
И и	<i>И и</i>	i	i
І і	<i>І і</i>		
Й й	<i>Й й</i>	i=skratkoi	i
К к	<i>К к</i>	ka	k
Л л	<i>Л л</i>	el	l
М м	<i>М м</i>	em	m
Н н	<i>Н н</i>	en	n
О о	<i>О о</i>	o	o
П п	<i>П п</i>	pe	p
Р р	<i>Р р</i>	er	r
С с	<i>С с</i>	ejs	js
Т т	<i>Т т</i>	te	t

Tähtede kuju.		Nimi.	Rõla.
У у	У у	u	u
Ф ф	Ф ф	ehw	hw
Х х	Х х	hha	hh
Ц ц	Ц ц	tse	ts
Ч ч	Ч ч	tſhe	tſch
Ш ш	Ш ш	ſcha	ſch
Щ щ	Щ щ	ſchtſcha	ſchtſch
Ъ	ъ	jerr	(kõlata kõwa märk)
Ы	ы	jerdi	di, ð
Ь	ь	jeerj	(kõlata pehme märk)
Ѣ ѣ	Ѣ ѣ	jäti	je, e
Э э	Э э	e=oborotnoje	e
Ю ю	Ю ю	ju	ju, (ü)
Я я	Я я	ja	ja, (ea)
Ѧ ѧ	Ѧ ѧ	fitä	f

Wahemärgid arwudes.

- + (plus) kokkuarwamise märk;
- (minus) mahaarwamise märk;
- × kaswatamise märk;
- : jagamise märk.

2 + 3 = 5 (kaks ja kolm on viis); 6 - 2 = 4 (kuuest ära wõtta ehk maha arwata 2, jääb järele neli); 2 × 2 = 4 (kaks korda kaks on neli); 10 : 2 = 5 (kümme jagada kahets ühesuuruseks jooks on viis ehk kaks mahub kümne sisse viis korda).

Üks kord üks.

1 × 1 = 1*	1 × 2 = 2	1 × 3 = 3
2 × 1 = 2*	2 × 2 = 4	2 × 3 = 6
3 × 1 = 3	3 × 2 = 6	3 × 3 = 9
4 × 1 = 4	4 × 2 = 8	4 × 3 = 12
5 × 1 = 5	5 × 2 = 10	5 × 3 = 15
6 × 1 = 6	6 × 2 = 12	6 × 3 = 18
7 × 1 = 7	7 × 2 = 14	7 × 3 = 21
8 × 1 = 8	8 × 2 = 16	8 × 3 = 24
9 × 1 = 9	9 × 2 = 18	9 × 3 = 27
10 × 1 = 10	10 × 2 = 20	10 × 3 = 30

1 × 4 = 4	1 × 5 = 5	1 × 6 = 6
2 × 4 = 8	2 × 5 = 10	2 × 6 = 12
3 × 4 = 12	3 × 5 = 15	3 × 6 = 18
4 × 4 = 16	4 × 5 = 20	4 × 6 = 24
5 × 4 = 20	5 × 5 = 25	5 × 6 = 30
6 × 4 = 24	6 × 5 = 30	6 × 6 = 36
7 × 4 = 28	7 × 5 = 35	7 × 6 = 42
8 × 4 = 32	8 × 5 = 40	8 × 6 = 48
9 × 4 = 36	9 × 5 = 45	9 × 6 = 54
10 × 4 = 40	10 × 5 = 50	10 × 6 = 60

1 × 7 = 7	1 × 8 = 8	1 × 9 = 9
2 × 7 = 14	2 × 8 = 16	2 × 9 = 18
3 × 7 = 21	3 × 8 = 24	3 × 9 = 27
4 × 7 = 28	4 × 8 = 32	4 × 9 = 36
5 × 7 = 35	5 × 8 = 40	5 × 9 = 45
6 × 7 = 42	6 × 8 = 48	6 × 9 = 54
7 × 7 = 49	7 × 8 = 56	7 × 9 = 63
8 × 7 = 56	8 × 8 = 64	8 × 9 = 72
9 × 7 = 63	9 × 8 = 72	9 × 9 = 81
10 × 7 = 70	10 × 8 = 80	10 × 9 = 90

10 × 10 = 100, 10 × 100 = 1000.

*) See: üks kord üks on üks, kaks kord üks on kaks.

Wanemad, tehke oma lastele rõõmu ja ostke neile armsaks ajawiiteks ja lõbustuseks all pool järgnevad raamatud:

Isand Kuterpalli naljakas reisilugu. Cestistatud Inule-
jutt lastele. Hulga piliidega. Hind kõwas köites 20 kop. Juus
on 11 lugu:

Raamat on laialt tuntud koolimehe T. Kuusiku kirjutatud ja
ajakirjanduse poolt soojalt soovitatud.

Rits ja huut. Muinasjutt lastele. Piltidega. Hind 10 kop.
Jutufeses on 8 näililiku pilti, mis lastele loo arusaadavaks ja meel-
divaks teewad.

Kena tonna-neitsi. Cestistatud Wene muinasjutt lastele.
Piltidega. Hind 15 kop. Lugu on kolmest funingapojast ja nende
imelikudest juhtumistest kirjutatud. Trükk on selge ja paber ilus.

Lumiwalge luigeke, Tjaar Saltan ja würst Swidon.
A. S. Buschfiri järel eestistanud T. Kuusik. Muinasjutt lastele.
14 pildiga. Hind kõwas köites 20 kop.

Tuntud osatusega on T. Kuusik tähtsa Wene muinasloo meie
lastele armsaks ja arusaadavaks teinud, loodan, et ka hea mõju sellest
kirjatööst laste meeli märkja saab ülendama.

Mäewain. Kümme lõbusat lugu lastele heast mäewainust,
kes lapsi armastab ja neile head teeb. Piltidega kaunistatud. Saksa-
keeles on see raamat õige laialt tuntud ja teda peetakse üheks paremaks
raamatuks lastekirjanduses. Hind on kõwas köites 30 kop.

Sadko ja Buslajew. Piltidega kaunistatud muinaslugu
lastele. Hind 15 kop. Sadko on kuulus kaubamees ja Buslajew
tugew rammumees. Mõlemad suurstawad, üks oma rikkusega, teine
oma rammuga, aga mõlemad saawad elus tunda, et hooplemine hal-
pide asi on.

Inule-täht. Cestistatud Wene muinaslugu lastele. Piltidega.
Hind kõwas köites 30 kop.

Ilma waemata õpib laps lugema

kooliõp. T. Kuusiku

∴ **Weiksest rabitjast.** ∴

☞ Hind 10 kop. ☞

Lõbusad lugemised lastele. Piltidega.

Kirjutanud T. Kuusik. ∴ Hind kõwas köites 30 kop.